

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi makeisten ja suklaan arvonlisäverokannan muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Hanke VN/13506/2024

Esitysluonnoksen tarkoituksena on siirtää nykyisin elintarvikkeiden alennetun 14 prosentin verokannan soveltamisalaan kuuluvat makeiset ja suklaatuotteet 25,5 prosentin yleisen verokannan soveltamisalaan.

Puutteelliset vaikuttavuusarvioinnit

Arviointi esitysluonnoksen yritysvaikutuksista on jäänyt jälleen erittäin pintapuoliseksi. Vaikutukset kymmenien tuhansien arvonlisäverovelvollisten yritysten joukkoon, johon verokannan korotus kohdistuu tai joiden toimintaan se vaikuttaa, on tyydytty toteamaan hieman yli yhden sivun mittaisella tekstillä.

Esitysluonnoksen mukaan Suomessa oli vuonna 2023 noin 71 000 elintarvikkeita, rehuja tai ravintola-palveluja myyvää yritystä, joista arviolta noin 11 000 myi makeisia tai suklaata. Arvonlisäveron korotuksen suoranaisten vaikutusten ulottuiksi makeisia ja suklaata myyviin yrityksiin, mutta sen lisäksi myös suuri joukko muita yrityksiä joutuisi käymään rajanvetoja ja määrittelyjä muutoksen soveltamisalan selvittämisessä.

Esitysluonnoksen mukaan makeisten ja suklaan myyntiä harjoittavat kaikenkokoiset yritykset, mutta valmistaminen keskittyy Suomessa suuryrityksiin. Suomessa toimii kuitenkin myös monia pieniä yrityksiä, jotka valmistavat korkealaatuisia tai artesaanityyppisiä makeisia ja suklaatuotteita. Luonnollisesti todella moni mikro- ja pienyritys harjoittaa makeisten ja suklaan myyntiä. Esityksen vaikutukset kohdistuvat siten lukuisiin pieniin yrityksiin.

Suunniteltu muutos merkitsee hyödykkeiden hintoihin siirtyessään yli 10 prosentin korotusta. Hintaan sisältyvän arvonlisäveron määrän osalta korotus on peräti yli 82 prosenttia.

Verokannan korotus iskee erityisesti mikroyrityksiin lamauttavasti, koska niiden ei ole läheskään aina mahdollista siirtää lisääntyvää veroa täysimääräisenä hintoihin, jolloin se jää yritykselle lopulliseksi kustannukseksi. Tämä on nähty jo yleisen verokannan korotuksessa ja sama toistuu myös alimman verokannan nostossa. Monille kaakaon jyrkästi kohonnut maailmanmarkkinahinta on jo ennestään aiheuttanut merkittäviä hinnankorotuspaineita, joten verokannan korotuksen ajoitus on aivan erityisen musertava.

Esitysluonnoksen mukaan verokannan korotuksesta arvioidaan aiheutuvan muutosten kohteena olevia hyödykkeitä myyville yrityksille jonkin verran kertaluonteisia kustannuksia. Toteutuessaan esitysluonnos merkitsee sitä, että arvonlisäverokantoihin tulee jo kolmas muutos yhdeksän kuukauden sisään. Tämä on erittäin huonoa lainvalmistelua ja aiheuttaa tarpeettomasti moninkertaisia kustannuksia ja hallinnollista taakkaa yrityksille, kun tavoitteeksi on niin EU:n tasolla kuin Suomessakin asetettu hallinnollisen taakan vähentäminen.

Esitysluonnoksessa on aivan oikein todettu, että muutoksen kohteena olevien tuotteiden rajaaminen ja määrittely aiheuttavat myös kustannuksia. Veronkorotuksen kohteena olevien tuotteiden tunnistaminen on hankalampaa kattavan valikoiman päivittäistavarakaupoille sekä erityisesti pienille toimijoille, jotka eivät ole aiemmin joutuneet käyttämään tullinimikkeitä. Ylipäätään esitetty soveltamisalan määrittelytapa on erittäin tulkinnanvarainen ja epäonnistunut, koska vastuu oikeasta verokannasta on tuotteen myyjällä.

Kokonaisvaikutus pienille yrityksille

Arvonlisäverotuksen muutokset on pilkottu erillisiin hankkeisiin ja useisiin hallituksen esityksiin. Niille kaikille on tyypillistä, että lainvalmistelun arviointiohjetta (VN 2022:66) yritysvaikutusten osalta on noudatettu todella suppeasti jos lainkaan. Myöskään hallitusohjelman mukaista lainsäädännön yritysvaikutusten sekä kustannus- ja kilpailukykyvaikutusten arvioinnin vahvistamista ei ole näissä esityksissä toteutettu.

Lainsäädännön arviointineuvosto huomautti jo arvonlisäveron alarajahuojennuksen poistumista koskevasta esitysluonnoksesta antamassaan lausunnossa (VN/12827/2024-VNK-2), että esityksessä tulisi arvioida, voivatko alarajahuojennuksen poisto sekä muut yrityksiin ja verotukseen kohdistuvat muutokset johtaa siihen, että osa lähellä verovelvollisuuden alarajaa olevista yrityksistä lopettaa toimintansa tai supistaa liiketoimintaansa. Tällaista kokonaisarviointia ei ole sisällytetty yhteenkään arvonlisäverotuksen muutoksia koskeviin hallituksen esityksiin.

Mikro- ja yksinyrittäjät ry saa jatkuvasti yhteydenottoja arvonlisäverotuksen muutoksista huolestuneilta yrittäjiltä. Arvonlisäverotuksen muutosten yhteisvaikutus eläkemaksujen nousun ja sosiaalietuuksien heikentämisen kanssa ovat olleet ja tulevat olemaan viimeinen niitti yritystoiminnan lopettamiseen todella monelle kannattavuusrajalta kamppailevalle mikro- ja pienyritykselle. Tätä vaikutusta ei nyt lausuttavana olevassa esitysluonnoksessakaan ole tunnustettu saatikka arvioitu.

Selvittämättä on jäänyt arvio arvonlisäveromuutosten takia lopettavien yritysten määrästä. Mitään selvitystä tai arviota ei esitysluonnoksessa ole myöskään siitä, kuinka moni yrittäjä joutuu toiminnan lopettamisen tai yritystoiminnan tulojen alentumisen vuoksi jättäytymään kokonaan tai osittain sosiaaliturvan varaan. Näistä muutoksista aiheutuvat kokonaistaloudelliset ja työllisyysvaikutukset ovat myös jääneet esitysluonnoksessa arvioimatta.

Esitysluonnos tulee toteutuessaan kiristämään pienimpien yritysten verorasitusta sekä yhdessä muiden jo toteutettujen ja vielä tulossa olevien muutosten myötä heikentämään veropoliittisia kannusteita yrittäjyyteen, mikä on täysin vastoin hallitusohjelman kirjauksia. Hallitus on muutoinkin korostanut, että työn ja yrittämisen verotusta ei kiristetä, mutta erityisesti pienten yritysten kohdalla toimitaan näiden puheiden vastaisesti.

Muut vaikutukset

Esitysluonnoksessa on mainittu, että koska makeisten ja suklaan hintajousto on lähes nolla, arvioidaan veron välittyvän lähes kokonaan hintoihin loppukuluttajan maksettavaksi. Edellä on jo mainittu, että moni mikro- ja pienyritys ei pysty siirtämään veronkorotusta hintoihin. Sama koskee kuitenkin myös isompia yrityksiä, koska riskinä hintojen noustessa on kuluttajien siirtyminen valitsemaan vastaavan kategorian sisällä edullisimpia tuotteita tai muita alemman verokannan herkuttelutuotteita.

Kuten esitysluonnoksessa on arvioitu, muutoksella tulee olemaan merkittäviä vaikutuksia siihen, millaisia tuotteita yritykset kehittävät ja tuovat markkinoille. Vastaava vaikutus nähtiin aikoinaan jo makeisveron voimassaolon aikana. Verokannan korotus motivoi yrityksiä kehittämään uusia napostelutarkoitukseen kelpaavia elintarvikkeita, joihin yleistä arvonlisäverokantaa ei sovelleta. Lisäksi verokannan korotus kannustaa yrityksiä korvaamaan laadukkaampia ja kalliimpia raaka-aineita huonommilla ja halvemmilla. Tässäkin vaikutus nimenomaan pienimpiin yrityksiin tulee olemaan raju, koska niillä ei ole samanlaisia resursseja tuotekehittelyyn kuin suuremmilla yrityksillä.

Julkisuudessa on jo uutisoitu, että hallituksen tekemä päätös makeisten ja suklaan arvonlisäverokannan korottamisesta on jäädyttänyt kotimaisten valmistajien makeistehdasinvestointeja. Esitysluonnoksessakin

on myönnetty, että arvonlisäveron muutos voi vaikuttaa yritysten investointipäätöksiin. Tämä on erittäin valitettava suuntaus Suomen nykyisessä taloudellisessa tilanteessa, jossa jokainen investointi ja uusi työpaikka ovat äärimmäisen tärkeitä.

MYRY:n kannanotot

Mikro- ja yksinyrittäjät ry:n vaatii, että makeisten ja suklaan arvonlisäverokannan korottamisesta luovutaan. Esiitetty korotus on kohtuuttoman suuri sekä sen tulkinnanvarainen soveltamisala tulee aiheuttamaan jatkuvia rajanvetokysymyksiä ja kustannuksia. Korotuksen soveltamisalan piiriin kuuluvista yrityksistä varsin monet ovat hyvin pieniä ja niihin kohdistuvat erittäin raskaasti myös jo muut arvonlisäverotukseen päätetyt muutokset.

Mikro- ja yksinyrittäjät ry katsoo, että esitysluonnoksessa kaavailtu verotuottojen lisäys ei toteudu. Päinvastoin riskinä on, että kun pienimmät yritykset supistavat toimintaansa taikka lopettavat sen kokonaan sekä suuret tehdasinvestoinnit lykkääntyvät tai siirtyvät ulkomaille, tulee muutoksen kokonaisvaikutus valtiontalouteen olemaan jopa negatiivinen. Jo nyt on tiedossa, että aiemmat tehdyt muutokset arvonlisäverotukseen ovat johtaneet verovelvollisten määrän vähenemiseen tuhansilla yrityksillä. Nyt lausuttavana oleva muutosesitys tulee toteutuessaan jatkamaan tätä kehitystä.

Mikro- ja yksinyrittäjät ry esittää erittäin vakavan huolensa siitä, että arvonlisäverokantojen korottamisten sekä arvonlisäveron alarajahuojennuksen poistumisen yhteisvaikutukset ovat merkittävän haitalliset ja raskaat pienille yrityksille.

MIKRO- JA YKSINYRITTÄJÄT RY

Liisa Hanén
Toiminnanjohtaja